

LUX FILM DAYS

3 FILMAS
24 VALODAS
28 VALSTIS

© Benedict Neuenfels

STYX

režisors Volfgangs Fišers
Vācija, Austrija

STYX

REŽISORS VOLFGANGS FIŠERS

Četrdesmitgadniece Rīke ir nolēmusi uz brīdi pārtraukt savu neatliekamās palīdzības ārstes karjeru, lai dotos uz Debesbraukšanas salu ar jahtu *Asa Gray*, pret kuru viņa attiecas ar vislielāko rūpību. Viņa dodas savā odisejā vienatnē, lai sasniegtu Atlantijas okeāna dienvidu daļu, un tas Rīkei ir arī ceļojums savā iekšējā pasaulē. Uz kuģa viņas laiks paiet starp jahtas stūri un līdzpaņemtajām grāmatām kā, piemēram, "Paradīzes radīšana. Darvins Debesbraukšanas salā". Sajūsmas pilna par līdz pat 19. gadsimta beigām tuksnesīgās salas bagātīgo un daudzveidīgo augu valsti viņa vēlas apmeklēt šo mākslīgo paradīzi, kas ir pilnībā izveidota pēc slavenā britu dabas pētnieka ieteikumiem.

Taču kādu nakti iejaucas liktenis, un viss mainās. Pamatīga vētra maina Rīkes kursu uz Kaboverdes salu ziemeļaustrumiem. Tur viņas jahtai tuvojas vecs zvejas kuģis, uz kura ir aptuveni simts migrantu, kas izmisumā mēģina pievērst sev uzmanību. Viņa neveiksmīgi cenšas nodibināt radio sakarus ar kuģi un pēc tam brīdina krasta apsardzi, kas, neraugoties uz vairākkārtējiem viņas aicinājumiem pēc palīdzības, nesteidzas reaģēt. Turpmāk viņai ir tikai morāls pienākums glābt šos migrantus, ko viņa nespēj uzņemt savā mazajā jahtā. Rīke jūtas bezpalīdzīga, redzot sevi iemiesojam cerību šo cilvēku acīs. Jaunā sievietē saskaras ar traģisku dilemmu, proti, vēlmi palīdzēt un pienākumu attālināties. Galu galā viņai izdodas izglābt tikai vienu cilvēku, 14 gadus vecu jaunietai vārdā Kingslijs.

KONTEKSTS

Insceņējot šo traģisko konfrontāciju, režisors Volfgangs Fišers veido alegorisku fabulu par nepārvaramo šķirtni starp veiksmīgo Eiropu un Āfrikas kontinentu, kas cieš no nabadzības vai politiskās nestabilitātes, kura noved pie trūkuma, vardarbības, netaisnības un vajāšanas. Šķiet, ka filma uzdod kādu īpaši svarīgu jautājumu: ko mēs katrs atsevišķi varam darīt šādā dramatiskā situācijā, kad atbildīgie dienesti un to ietekmīgās personas nolemj to ignorēt?

Filmas "Styx" pamatā esošais stāsts ir ārkārtīgi aktuāls, cita starpā saistībā ar ksenofobijas un nacionālisma pieaugumu Eiropā: Itālija, Austrija un Višegradas grupas valstis (Ungārija, Čehija, Polija un Slovākija) izvirās uzņemt migrantus savā teritorijā, kā to apliecina šo valstu nesenie lēmumi bloķēt piekļuvi savām ostām. Pēc nepieredzētās migrantu krīzes, kura sasniedza maksimumu 2015. gadā, šobrīd valda politiska krīze par atbalstu atvērta vai slēgtai Eiropai, ar kuru ES līderiem jāsakaras, lai atrisinātu jautājumu par migrantu uzņemšanu.

SUGU IZCELŠANĀS

Debesbraukšanas sala, kas atrodas Atlantijas okeāna dienvidu daļā starp Āfriku un Dienvidameriku, ir neliela vulkāniska sala, ko 1836. gadā apmeklēja Čārlzs Darvins, ar to noslēdzot ceļojumu apkārt pasaulei ar kuģi "Beagle". Šis ir arī stāsts par botāniķi Džozefu Hukeru, kuru aizgrāba šīs vietas tukšums — tajā nebija ne saldūdens, ne jebkādas augu valsts. Viņš centās apstādīt šo salu, iedēstot visdažādāko veidu kokus un augus no Eiropas, Argentīnas un Dienvidāfrikas. Mērķis bija atjaunot ūdens ciklu un augsnes kvalitāti, un pēc 30 gadiem tas tika paveikts. Skatoties filmu, šķiet, ka Rīki fascinē tieši šī visnotaļ unikālā pieredze, kā to apliecina pati ceļamērķa izvēle un līdzpaņemtā grāmata "Paradīzes radīšana. Darvins Debesbraukšanas salā". Tā ir ilustrēta grāmata ar ikonisku nosaukumu, ko tāpat kā Rīkes jahtas nosaukumu filmā redzam tuvplānā. Amerikāņu botāniķis Osa Grejs (kura vārdā ir nosaukta Rīkes jahta) ir pārliecināts Darvina teorijas piekritējs, kurš sniedza noderīgu informāciju grāmatas "Sugu izcelšanās" tapšanā un izplatīja Darvina idejas ASV.

Līdz ar to mēs saprotam visas šīs informācijas svarīgumu, un mēs nevaram neatgriezties pie filmas ievada, kurā parādīta cilvēkveidīgo pērtiņu pārvietošanās pa Gibraltāra klinti, kas ir vienīgā vieta Eiropā, kur divsimt piecdesmit berberu makaki faktiski dzīvo savvaļā. Kā mēs zinām, primāti ir Darvina 19. gadsimtā veikto pētījumu par sugu izcelšanos uzmanības centrā. Veids, kādā filmas režisors pretnostata primātu, kurš gatavojas baroties un žestikulē gluži kā cilvēks, un Rīke, gadājot

pārtiku savam jūras ceļojumam, savā ziņā atgādina par šo radniecību un līdz ar to netieši liek apšaubīt pieņēmumu par cilvēku intelektuālo pārākumu salīdzinājumā ar pārējo pasauli.

PARADĪZES RADĪŠANA

Ar to mēs, protams, tiekam mudināti pārdomāt šo tālo atsaucību vispārīgo nozīmi mūsdienu vēstures kontekstā, vērojot divu kontrastējošu pasaulu sadursmi. No vienas puses, tā ir rietumu sabiedrība ar visu tās pārticību, komfortablu dzīvi un vienaldzību pret pārējo pasauli un, no otras puses, migrantu kopiena cīņā par izdzīvošanu. Šī ir vieta alegorijai kā aprakstošu simbolu diskursam, kas mums paver ceļu interpretācijai.

Uz Rīkes līdzpaņemtās grāmatas vāka redzamā “paradīzes radīšana” mums sniedz pirmo norādi. Tas faktiski atklāj, ka došanās ceļā vienatnē savā ziņā ir atgriešanās Ēdenē vai Paradīzē zemes virsū un līdz ar to arī pie pasaules pirmsākumiem, kas aprakstīti Radīšanas grāmatā (¹). Jau pašā filmas sākumā vēl pirms Rīkes došanās ceļā cilvēka atbildība par situāciju pasaulē līdz ar to ir jau noteikta, un tas ļauj ātri izslēgt soda vai likteņa koncepcijas, interpretējot gaidāmos notikumus. Tādējādi šajos salīdzinājumos var sarežģīt kritiku par to, kā dažās valstīs attiecas pret migrantu uzņemšanu. Šajā kontekstā atsauce uz “Paradīzes radīšanu” Debesbraukšanas salā, iespējams, tiks uzskatīta par norādi uz to, ka pat visbezcerīgākajās situācijās ir iespējami humāni risinājumi, kas ir īstenojami un abpusēji izdevīgi.

Kāpēc mēs joprojām atsakāmies pieņemt pasauli tādu, kāda tā ir? Kāds ir princips, saskaņā ar kuru mēs uzskatām, ka ir normāli baudīt labākos iespējamus apstākļus, kamēr citi, kas ir daudz sliktākā situācijā par mums, tajā pašā laikā izmisīgi cenšas glābt savu dzīvību? Tie nešaubīgi ir eksistenciāli jautājumi, kas Volfgangā Fišera filmā tiek skatīti kontekstā ar visām šīm atsaucēm.

No otras puses, un nešaubīgi prozaiskāk — Rīkes nespēja rīkoties, lai glābtu grimstošā vecā zvejas kuģa pasažierus, vispirms ir veids, kā ilustrēt kolektīvās morāles jēdziena vispārējo bankrotu, norādot uz ierobežotajām iespējām, kad mums ir jārikojas individuāli, zināmā mērā nostiprinot neizbēgamības sajūtu, kas pārņem, domājot par tūkstošiem migrantu traģisko bojāeju jūrā. Kad Rīke pirmoreiz nodibina radio sakarus ar kādu kravas kuģi tieši pirms vētras, tā kapteinis iedrošina, ka uz viņu vajadzības gadījumā varēs pajauties. Pēc dažām stundām viņš atsakās iejaukties, atsaucoties uz iespējamo darba zaudēšanu un tādējādi nostādot savas personīgās intereses pār pienākumu sniegt palīdzību jūrā, ko paredz 1974. gada Starptautiskā konvencija par cilvēku dzīvības aizsardzību jūrā. Tas ir arī veids, kā uzsvērt uzņemšanas politikas trūkumus, cita starpā attiecībā uz lielāko daļu konkrēto mehānismu, jo krasta apsardze, kurai ir uzticēta civilās drošības misija jūrā, atsakās reaģēt uz satraucošo informāciju, ko Rīke pārraida pa radio.

ELLES ŪDENĪ

Tomēr Rīkes projekta un migrantu centienu pamatā esošie paradīzes meklējumi ir atšķirīga realitāte arī jēgas ziņā (²) — pašā filmas nosaukumā ir ietverta nepiepildāma utopija. Stiksa — ar atsaucēm uz elli ļoti blīvs jēdziens — mūs aizved uz grieķu mitoloģiju, kur tā ir viena no piecām elles upēm, kas iezīmē dzīvo un mirušo pasaules robežu. Nepārprotami atsaucoties uz gaidāmo drāmu, režisora izvēlētais nosaukums jau no pašā sākuma met tumšu ēnu uz visu stāstu un ļauj uzminēt traģisko iznākumu, vēl pat neredzot pirmos filmas kadrus. Skaidrais kontrasts starp šiem izsapņotās paradīzes un reālās elles jēdzieniem migrantiem, kuri atrodas uz grimstoša kuģa, un viņiem palīdzēt nespējīgai jaunai vācu sievietei, šķiet, ir pārliecinošs veids, kā ar šo alegorisko fabulu parādīt gan politisko inerci saskarsmē ar ārkārtīgi satraucošo situāciju, gan rietumu pasaules iedzīvotāju vispārējo vienaldzību pret tālu esošu un viņiem abstraktu problēmu, kamēr vien viņi ar to fiziski nesaskaras. Šīs interpretācijas kontekstā krasta apsardze, kura iejaucas pašās filmas beigās, savā ziņā kļūst par nāves laiviniekiem tāpat kā par mirušo dvēseļu pārceļšanu pāri Stiksai atbildīgais Harons, pārceļot no viena kuģa uz otru vairāk mirušo nekā izdzīvojušo.

(¹) Vēl viena atsauce uz Biblii ir pati Debesbraukšanas sala, kurai nosaukumu 1501. gadā deva kāds portugāļu kuģotājs, kad viņš to atklāja Debesbraukšanas dienā.

(²) Rīkes un migrantu tikšanās var uzskatīt par divu pilnīgi pretēju paradīzes izpratnes veidu sadursmi. Vienā gadījumā tas ir ceļojums uz dienvidiem — uz salu, kas pārvērsta par mākslīgu paradīzi, — savukārt otrā gadījumā tie ir iespēju meklējumi ziemeļos, lai sasniegtu Eiropas eldorado.

Visbeidzot, šīs interpretācijas ietvaros Rike var tikt saistīta ar Stiksu — vecāko no Okeāna meitām, kas devusi vārdu šai upei un to personificē. Tāpat no grieķu mitoloģijas nākušās ūdens nimfas vienmēr augstsirdīgi veic Zeva viņām cita starpā uzticēto uzdevumu — rūpēties par jauniem zēniem un rādīt viņiem ceļu līdz pat pieaugušo vecumam. Šī atsauce, protams, konkrēti skar attiecības starp ārsti un jaunieši Kingsliju — vienīgo migrantu, kuru izdodas izglābt, taču vienlaikus arī viņas skumjgo lomu Kingslija likteņa biedru traģiskajā iznākumā. Un, protams, tā nav sagādīšanās, ka filmas beigās pēc tam, kad viņa galu galā nakts laikā ierodas grimstošā kuģa kravas telpā un atklāj šausminošo ainu, mēs ieraugām viņas seju pilnībā aizklātu ar tumšu audumu, kas ļauj saredzēt tikai acis. Neskarot aizsardzību pret iespējamu saindēšanos, patiešām ir grūti šajā Rikes izskatā nesaredzēt līdzību ar Stiksu laivinieka galvassegu, kad viņš pārved mirušo dvēseles uz Stiksu otru krastu.

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

© Benedict Neuenfels

MAZLIET VIELAS PĀRDOMĀM

- Filma "Styx" ir skaidri sadalīta divās daļās: *pirms* un *pēc* vētras, kas plosās visu nakti. Ko alegoriju līmenī jums simbolizē šī vētra un ko jūs par to varat teikt? Kā to izprast? Vai tajā var saredzēt atsauci uz kādu citu mitoloģisku stāstu? Kāda ir šā negaidītā notikuma nozīme filmā?
- Visbeidzot, Rīkes tēls — cilvēks atvaļinājumā — mums liek domāt par sevi un saviem pienākumiem kā Eiropas iedzīvotājiem. Kādu vēstījumu, pēc jūsu domām, režisors Volfgangs Fišers cenšas mums nodot un ko beigu beigās viņš sagaida no mums?

les grignoux

EIROPAS KINO EIROPAS IEDZĪVOTĀJIEM

LUX KINO BALVA ar talantīgu Eiropas režisoru filmu starpniecību joprojām piedāvā apbrīnojamo žanru un toņkārtu daudzveidību. Eiropas Parlaments piedāvā noskatīties trīs filmas, kuras sacenšas par 2018. gada konkursa galveno balvu:

STYX, režisors Volfganfs Fišers, Vācija, Austrija

THE OTHER SIDE OF EVERYTHING (*Druga strana svega*), režisore Mila Turajliča, Serbija, Francija, Katara

ISLANDES AMAZONE (*Kona fer í stríð*), Benedikts Erlingsons, Islande, Francija, Ukraina

Šajās filmās cilvēcīgi un inteligēnti tiek risināti mūsdienās aktuāli jautājumi un atspoguļots Eiropā pašlaik notiekošais. Tajās darbojas tēli, kas atver acis uz apkārtējo pasauli, lai izprastu realitāti un sabiedrības un kopienas, kurām tie pieder. Rādot mūsu stāstus emocionālā kino valodā, tiek apliecināta gan Eiropas kino vērtība un daudzveidība, gan tā nozīme, veidojot sociālās vērtības un kultūras kopienas. Aicinām noskatīties šīs filmas, kas tiks demonstrētas *LUX FILMU DIENU* 7. ciklā.

LUX KINO BALVA

Kultūrai ir būtiska loma mūsu sabiedrības veidošanā.

Nemot to vērā, Eiropas Parlaments 2007. gadā iedibināja *LUX KINO BALVU*. Ar to Eiropas Parlaments vēlējas palielināt Eiropas filmu izplatību Eiropā un veicināt Eiropas mēroga debates par sabiedrībai būtiskiem jautājumiem.

LUX KINO BALVA ir īpaša iniciatīva. Lielākā daļa filmu, kuru uzņemšanā ir piedalījušās Eiropas valstis, tiek rādītas tikai uzņemšanas valstī un reti tiek izplatītas citur, pat ne citās Eiropas Savienības valstīs, bet *LUX KINO BALVA* sniedz trim Eiropas filmām unikālu iespēju nodrošināt subtitrus 24 ES oficiālajās valodās.

Eiropas Parlamenta deputāti balsojumā izraudzīsies vienu *LUX KINO BALVAS* ieguvēju, kas tiks nosaukta 2018. gada 14. novembrī.

LUX FILMU DIENAS

LUX KINO BALVA ir ļāvusi rasties *LUX FILMU DIENĀM*. Kopš 2012. gada trīs filmas, kas sacenšas par *LUX KINO BALVU*, tiek izrādītas Eiropas skatītājiem *LUX FILMU DIENU* ietvaros.

Aicinām izbaudīt *LUX FILMU DIENAS* — neaizmirstamu kultūras pieredzi, kas sniedzas pāri robežām. No 2018. gada oktobra līdz 2019. gada janvārim jūs varat pievienoties kino cienītājiem no visas Eiropas, noskatoties šīs trīs filmas vienā no Eiropas Savienības oficiālajām valodām. Neaizmirstiet nobalsot par sev tikamāko filmu mūsu tīmekļa vietnē luxprize.eu vai *Facebook* lapā!

SKATĪTĀJU BALVA

Īpašo skatītāju balvu piešķir *LUX KINO BALVAS* skatītāju balsojuma uzvarētāji. Neaizmirstiet nobalsot par vienu no šīm trim filmām līdz 2019. gada 31. janvārim! Iespējams, Eiropas Parlaments tieši jūs uzaicinās piedalīties Karlovi Varu Starptautiskajā filmu festivālā 2019. gada jūlijā un paziņot filmu, kas ir saņēmusi īpašo skatītāju balvu.

SKATĪTIES,
APSPRIEDIET
UN BALSOJIET!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

REŽISORS: Wolfgang Fischer

SCENĀRIJA AUTORI: Wolfgang Fischer, Ika Künzel

LOMĀS: Susanne Wolff, Gedion Oduor Wekesa, Alexander Beyer, Inga Birkenfeld

OPERATORS: Benedict Neuenfels

PRODUCENTI: Marcos Kantis, Martin Lehwald, Michal Pokorny

KINOSTUDIJAS: *Schiwago Film GmbH, Amour Fou Vienna*

GADS: 2018

ILGUMS: 94 minūtes

ŽANRS: Spēlfilma

VALSTIS: Vācija, Austrija

ORIGINĀLVALODAS: angļu, vācu

Teksta sagatavošana pabeigta 2018. gada jūlijā

